

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

**Disertační práce: Principy mezináboženského dialogu z hlediska husitské teologie, Praha
2018**

Autor: Mgr. Tomáš Procházka

Školitel: Prof. ThDr. Zdeněk Kučera

Posudek oponenta práce:

Autor si vybral nesporně společensky závažné a akademicky zároveň velmi náročné téma s dnes již prakticky nepřehlédnutelnou literaturou. Mezináboženský dialog patří mezi nejvíce diskutované otázky v teologickém výzkumu a navzdory velkému zájmu a již relativně dlouhé tradici bádání jsme stále spíše na počátku, včetně diskuze samotných východisek a možností. I autorova práce, jakkoliv se snaží zahrnout různé pohledy, podává převážně západní a křesťanskou perspektivu, což ale samo o sobě není na škodu.

Ve stručném úvodu vysvětluje strukturu díla a svá východiska. Hypotézu formuluje takto: “Jako hypotézu pro tuto práci jsem stanovil předpoklad, že úspěch mezináboženského dialogu spočívá v ontologickém pochopení člověka jako nepředmětné osobnosti“. V první kapitole popisuje pracoviště a aktivity Církve československé husitské, které se zabývají mezináboženským dialogem a studiem jiných náboženských tradic. Podobně přehledový a popisný charakter má druhá kapitola, kde se stručně charakterizují hlavní místa a příležitosti mezináboženského charakteru v České republice. Jen velmi výběrově jsou pak pojaty kapitola třetí *Mezináboženský dialog ve světě* a čtvrtá *Principy mezináboženského dialogu v soudobé diskuzi*. Těžiště práce by mělo spočívat v kapitole páté *Reflexe husitské teologie* a především šesté *Principy mezináboženského dialogu z hlediska husitské teologie*. Závěr pak nenabízí jen stručné shrnutí, ale pokouší se formulovat samostatné závěry a dokonce obsahuje i impulsy pro další rozvoj mezináboženského dialogu.

Jak velí žánr oponentského posudku, je třeba se zaměřit na problematická místa. Je jasné, že u tak rozsáhlého tématu nejde přečíst a použít vše, ale někdy výběr vypadá hodně nahodile až bizarně, místy nejen „co dům dal“, ale skoro „pejsek s kočičkou vařili dort“. Určitě jsou významnější a přínosnější práce k danému tématu než ty, které publikoval Jiří Fuchs, podobně nechápu, proč je třeba odkazovat v případě tak bohaté literatury na internetové studijní pomůcky byť významné badatelky (obojí s. 10). Škoda, že podrobně nerozpracoval kapitulu 1.2, tam mohl zajímavý přínos, takto zůstalo jen u velmi stručné charakteristiky, pouhých náznaků.

Kapitola 2 ukazuje relativně bohaté spektrum iniciativ mezináboženského dialogu a lze litovat, že se o něm ve veřejnosti více neví, každopádně je na čem stavět, proto mi autorův velmi skeptický pohled a soud přijdou zbytečně pesimistické. Naopak hodnocení vývoje nálad a politického diskurzu v České republice a zhoršování vztahu k náboženství obecně a k islámu zvláště je žel velmi realistické a trefné. V třetí kapitole cituje negativní reakci na mezináboženské setkání v Assisi, která ale nepochází z katolických kruhů, kde je to předmětem kritiky pouze z lefěbristických a tradicionalistických kruhů. Naopak dost pochybuji o autorově tvrzení, že v prostředí evangelikálních sborů je postoj k mezináboženskému dialogu vstřícnější, vzhledem k jejich často dost neekumenickým postojům vůči tradičním církvím to příliš nadává smysl.

Zásadní otázka zní, co to je husitská teologie (s. 100), chápu, že je to obtížné definovat. Nakonec ji autor v páté kapitole charakterizuje jako svébytný útvar v autorské linii Farský-Spisar-Trtík-Kučera-Vogel, protože v něm teologie není rozvíjena „apriorně dogmaticky nýbrž existenciálně“ (s. 113). U obhajoby by bylo dobré odpovědět, zda skutečně existuje taková linie, autor o tom mluví jako o danosti, ale chtělo by to buď odkazy na relevantní práce, které to takto nesporně definují, nebo jeho vlastní rozbor, kterým to dokazuje. Každopádně by bylo bývalo vhodnější, kdyby vzal dílo autorů této linie a důkladně probral jejich výpovědi k mezináboženskému dialogu, ať už přímo nebo nepřímo, než je výběrově a opět spíše náhodou probírá u jednotlivých otázek. Při četbě kapitoly si čtenář klade otázku, co je tak jedinečného, unikátního, když sám autor kombinuje pasáže z díla Farského či Trtíka s výpověďmi Richarda Rohra nebo Hanse Künga, a nakonec se velmi skepticky k původnosti těchto impulsů vyjadřuje i sám na začátku navazující kapitoly (s. 144): “žádný z uváděných principů nebude možné označit za originální produkt husitské teologické tradice“.

Vlastní téma práce, to co by mělo být těžištěm je pojednáno jen na pouhých 5 stranách, což vytváří kontrast například oproti délce a důkladnosti kapitoly například o díle a myšlení Pavla Hoška. Proč je jeho práce pojednána tak zevrubně, zatímco Boublík a další jen stručně a náznakově? Problematické je mi jeví charakteristiky, které nečerpají z děl samotných autorů, ale ze sekundární, ačkoliv kvalitní literatury (o Hansi Küngovi), smysl podobných prací je přeci mimo jiné v tom, aby se autor vyrovnal přímo s prameny a zdroji. Jinak lze ocenit formulace šesté kapitoly, ale u některých jako 6.4, 6.5. bych doporučil zvážit názvy. Těžko se bude hledat alternativa za „racionalistický“, byť i tady se možnosti nabízejí, ale místo evolucionistický třeba dynamický, vývojový nebo dějinný, v této podobě mohou zmést a vést k apriorně negativními postoji.

Ze spíše formálních věcí je třeba zmínit zcela zbytečně nedělené únavné bloky textu e.g. 90, 91, které se daly bez problému členit do odstavců. Práce obsahuje mnoho překlepů a odbytosti v poznámkovém aparátu, chybí mezery, opakují se malá písmena na začátku poznámek a odkazů. Řekl bych, že například Farského spisy patří spíše do primární literatury a pramenů než do sekundární literatury a to se týká i dalších děl a autorů. Členění sekundární literatury dle jazyků nepokládám za vhodné, navíc prozrazuje, že autor využil jen česky vydanou a anglicky psanou literaturu.

Celkově práce připomíná spíše rozpracovaný výzkum, dobře připravené podklady pro finální psaní a redakci textu, které ještě potřebují další a delší čas, mnoho výpovědí není zdůvodněno, vyargumentováno, dotaženo. V závěru jsou dalekosáhlé vize a předpovědi dalšího vývoje, ale naprosto chybí nějaká reflexe současného vývoje situace náboženství v různých zemích, sekularizačních trendů na Západě, ale i v dalších teritoriích.

Na druhou stranu z celé práce vyzařuje velice sympatické zaujetí pro téma nejen akademicky, ale i nábožensky a politicky v nejširším slova smyslu, je cítit dnes vzácná skutečná vášeň pro teologické myšlení.

Přes uvedené výhrady doporučuji disertační práci Mgr. Tomáše Procházky k obhajobě.

Doc. PhDr. Tomáš Petráček Ph.D., Th.D.

V Hradci Králové 25.8. 20018